

Zamawiający

Urząd Marszałkowski
Województwa Śląskiego

Nazwa badania:

Gotowość społeczności lokalnych na zmiany wynikające z procesu transformacji energetycznej i społeczno-gospodarczej, określonego w Terytorialnym Planie Sprawiedliwej Transformacji Województwa Śląskiego 2030 w wybranych gminach województwa śląskiego z problemem społecznym i/ lub przestrzennym, które w największym stopniu dotknie proces przeobrażeń

Wybrane wnioski z badania

- 1. Pojęcie** „sprawiedliwa transformacja” jest rozumiane przede wszystkim jako zmiana, która uwzględni interesy wielu grup społecznych i zawodowych oraz równomiernie rozkłada koszty na całe społeczeństwo i różne branże gospodarki.
- 2. Poziom** wiedzy mieszkańców na temat procesu sprawiedliwej transformacji, w tym zrozumienie przyczyn tego procesu i znajomość działań, które na ten proces się składają, jest nadal dość niski.
- 3. Transformacja** energetyczna kojarzona jest przede wszystkim z zamykaniem kopalń i zastępowaniem energii produkowanej na bazie węgla – zielonymi źródłami energii. Definiowanie tego procesu budzi bardzo powszechne wątpliwości dotyczące tego, że rezygnuje się z wydobycia węgla bez uprzedniego zapewnienia stabilnych, alternatywnych i „własnych” źródeł energii.
- 4. Doświadczenia** związane z gwałtownymi przeobrażeniami transformacyjnymi, przeprowadzonymi w województwie śląskim w latach 90. są przyczyną obaw o przebieg transformacji.
- 5. Przedstawiciele** urzędów pracy oraz ośrodków pomocy społecznej raczej pozytywnie oceniają przygotowanie tych instytucji do zmian transformacyjnych i wsparcia osób tracących miejsce pracy w wyniku zamykania zakładów górniczych. Wyrażają przekonanie, że sytuacja nie będzie przypominać tej z lat 90., gdy do urzędu trafiały w tym samym czasie tysiące bezrobotnych i nie spodziewają się masowego wzrostu liczby własnych klientów.
- 6. Istotnym** powodem braku zainteresowania i zaangażowania społeczności lokalnych w proces transformacji jest brak jasnej komunikacji na temat tego, co i w jakich ramach czasowych ma się wydarzyć, a także niedotrzymywanie wcześniej przekazywanych ustaleń i terminów przez decydentów.
- 7. Wśród** głównych zagrożeń społecznych wynikających z procesu transformacji wymieniano utratę miejsc pracy.
- 8. Wśród** głównych zagrożeń gospodarczo-infrastrukturalnych, jakie mogą wystąpić na skutek zmian transformacyjnych, wskazywano na problem dużej ilości terenów i obiektów pogórnich do zagospodarowania.
- 9. Szanse**, jakie przynosi transformacja to przede wszystkim poprawa jakości powietrza, a co za tym idzie, stanu zdrowia mieszkańców, dostęp do dużych środków finansowych na działania transformacyjne.
- 10. Właściwe** przygotowanie się gmin do przeprowadzania transformacji energetycznej wymaga stworzenia jasnych ram prawnych oraz wyznaczenia kierunków przemian na poziomie krajowym.
- 11. Czynnikiem** istotnie spowalniającym rozwój zielonej energetyki oraz utrudniającym tworzenie atrakcyjnych przestrzeni dla inwestorów jest zły stan infrastruktury energetycznej, ciepłowniczej, kanalizacyjnej w gminach.

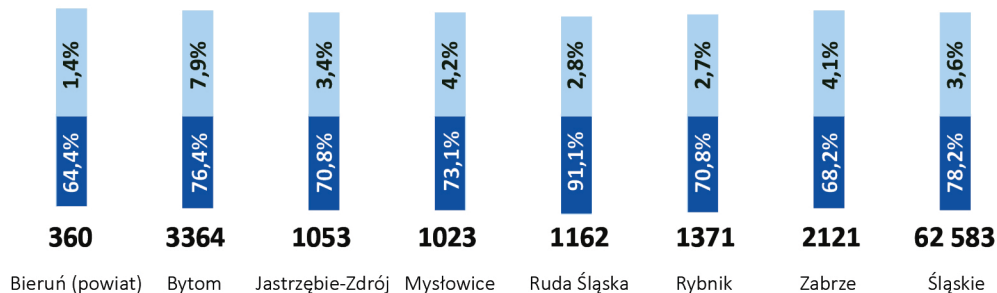
Zmiana liczby ludności w latach 1995-2023 w województwie śląskim

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Katowicach za lata 1995 - 2023

Bezrobocie

stopa bezrobocia rejestrowanego w 2024 roku
dynamika bezrobocia 2018-2024
liczba bezrobotnych 2024

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Katowicach 2024

Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w województwie śląskim

wiek:
przedprodukcyjny produkcyjny poprodukcyjny

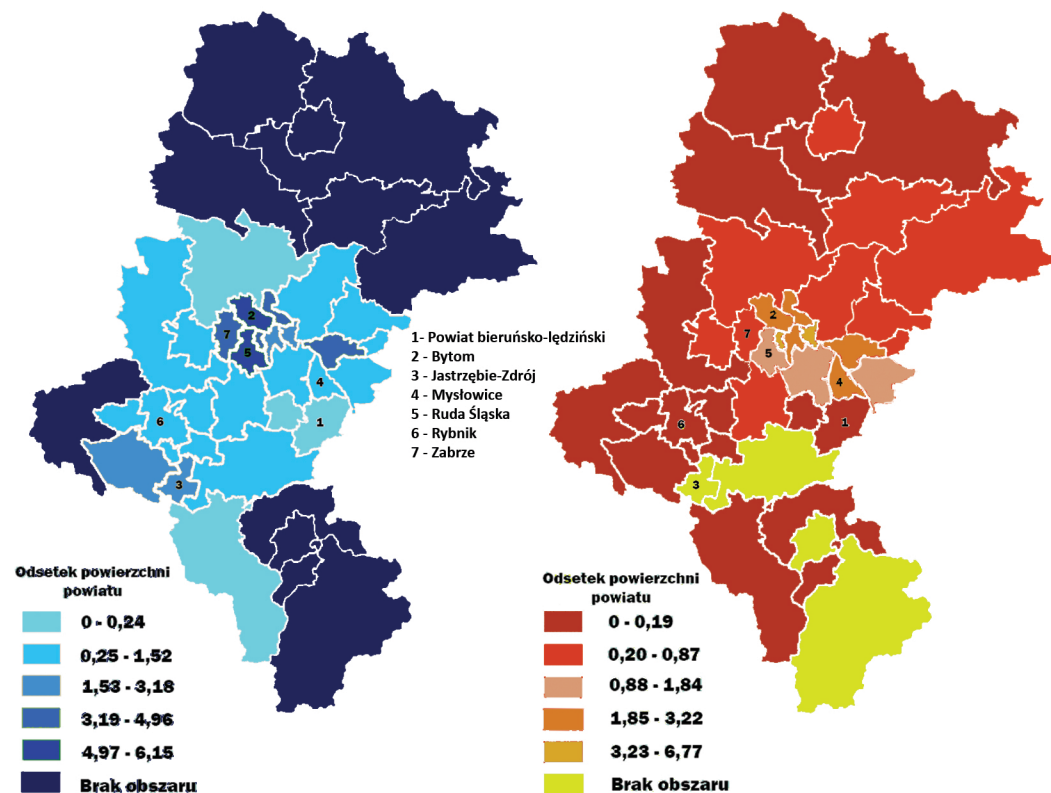

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Katowicach 2024

Obszary pogórniczne oraz poprzemysłowe w województwie śląskim

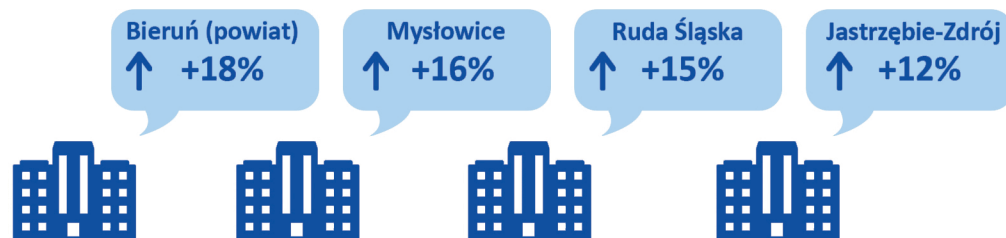
Obszary pogórniczne

Obszary poprzemysłowe

Źródło: Dane na początek 2023 roku wg. raportu RCAS

Podmioty gospodarki narodowej (dynamika z 2018, największy wzrost)

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego w Katowicach 2024

Podstawowe wyniki badania

Czy słyszał/a Pan/i kiedykolwiek o sprawiedliwej transformacji?

42,6%

Czy wie Pan/i, dlaczego przeprowadzana jest transformacja?

37,5%

Czy w Pana/i miejscu pracy kiedykolwiek był poruszany temat zamykania kopalń?

48,4%

Czy w Pana/i gospodarstwie domowym są osoby pracujące w górnictwie?

17,5%

Czy w Pana/i gospodarstwie domowym są osoby pracujące w firmach okologicznych?

13,3%

Czy kiedykolwiek rozmawiał/a Pan/i ze swoimi bliskimi o zamykaniu kopalń?

55,8%

Źródło: Badanie CATI z mieszkańcami gmin górniczych

„Transformacja to zmiana, przekształcenie, a „sprawiedliwa” to uwzględniająca interesy różnych grup społecznych, ludzi i osób, ich potrzeby, ale też możliwości.”

„przeobrażenie, które w sposób sprawiedliwy, czyli wyrównujący szanse, pozwoli przejść społeczeństwu z jednego stanu do kolejnego w jakimś czasie”

Sprawiedliwie to znaczy tak, żeby myśleć o dobru wspólnym, żeby myśleć o tym, kto przyjdzie po nas, żeby myśleć o otoczeniu, czasem kosztem własnych interesów i własnej wygody, komfortu.”

„Transformacja energetyczna zaczyna się od dużych przedsiębiorstw, jak ciepłowniczych, energetycznych, po małe domki tak naprawdę.”

Źródło: Badania jakościowe FGI, IDI

Czy obawia się Pan/i, że po zamknięciu pobliskiej kopalni może Pan/i stracić pracę?

15,7%

Czy Pan/i uważa, że po zamknięciu kopalni Pana/i sytuacja materialna pogorszy się?

19,3%

Czy chciałby Pan/i dowiedzieć się więcej na temat planowanych zmian transformacyjnych w Pana/i mieście i okolicach?

30,0%

Czy ewentualna zmiana zawodu/ pracy byłaby dla Pana/i problemem?

64,3%

Źródło: Badanie CATI z mieszkańcami gmin górniczych

Szanse na powodzenie procesu sprawiedliwej transformacji

zdecydowanie tak (2,9%)

raczej tak (16,3%)

raczej nie (21,8%)

zdecydowanie nie (20,2%)

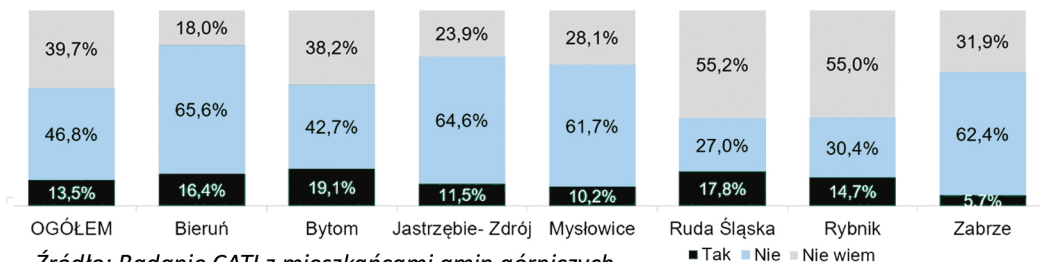
trudno powiedzieć (38,8%)

W badaniu wzięli udział mieszkańcy wybranych gmin górniczych będący w wieku produkcyjnym

Źródło: Badanie CATI z mieszkańcami gmin górniczych

Przygotowanie do procesu transformacji energetycznej

Czy Pana/i zdaniem gmina, w której Pan/i mieszka - instytucje i mieszkańcy – są odpowiednio przygotowani na zmiany związane z zamknięciem kopalni w mieście i jego okolicach?

Jakie były skutki zamykania (restrukturyzacji w przeszłości) kopalń doświadczane przez Pana/ią lub kogoś z Pana/i bliskich?

Zmiana miejsca lub stanowiska pracy **41%**

Pozostawanie na bezrobociu **40%**

Pogorszenie sytuacji materialnej **36%**

Źródło: Badanie CATI z mieszkańcami gmin górniczych

Znajomość zjawisk związanych z transformacją energetyczną

Wybrane zjawiska:

64%

Powolne wygaszanie działalności górniczej

80%

Wymiana źródła ciepła w domach na panele słoneczne, pompy ciepła, itp.

63%

Nakładanie kar na mieszkańców używających niskiej klasy kotłów węglowych

57%

Zagospodarowanie terenów poprzemysłowych, w tym pogórnicych

57%

Zauważalny wzrost liczby pojazdów elektrycznych

Źródło: Badanie CATI z mieszkańcami gmin górniczych

